

TARSUS VE SİLİFKE'DEKİ ATATÜRK ÇİFTLİKLERİNİN DENETLENMESİ

INSPECTION OF ATATÜRK FARMS IN TARSUS AND SİLİFKE

Mehmet Nuri ŞANDA

Doktora Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim
Dalı, Mersin/Türkiye, ORCID ID: 0000-0003-3800-6996

Özet

Üç ana bölümden oluşan bu çalışmanın konusu XX. yüzyılda Mersin vilayeti dâhilinde bulunan Tarsus'taki Piloğlu, Silifke'deki Şövalye ve Tekir Atatürk çiftlikleridir.

Çalışmanın birinci bölümünde Atatürk çiftliklerinin kurulması hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümünde Tarsus'ta Piloğlu, Silifke'de Tekir ve Şövalye çiftliklerinin kurulması, 1937 yılında Mustafa Kemal'in isteği doğrultusunda Ankara'daki Orman Çiftliğinin, Tarsus'taki Piloğlu Çiftliğinin, Dört Yol'daki Karabasamak Çiftliği ve Portakal bahçesinin, Silifke'deki Şövalye ve Tekir çiftliklerinin, Yalova'daki Baltacı ve Millet çiftliklerinin hazineye devredilmesi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümünde ise Tarsus ve Silifke'deki çiftliklerin 1938 yılında Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna devredilmesi ve bu kurumun 1945-1946 yıllarında Piloğlu ve Tekir çiftliklerini denetlemesine değinilmiştir. Bu denetleme sırasında müfettişler tarafından çiftliklerdeki ekim sahaları, ziraat aletleri, nakil vasıtaları, ağaçlandırma işleri, bina ve arazi durumları hakkında raporlar hazırlanmıştır. Bu raporlarda çiftliklerdeki sorunlar ve bu sorunların çözümlerine dair tavsiyeler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk Çiftlikleri, Mersin, Tarsus Piloğlu Çiftliği, Silifke Şövalye ve Tekir Çiftlikleri.

Abstract

The subject of this study consisting of three section was the Piloğlu Farm in Tarsus and Şövalye and Tekir Atatürk Farms in Silifke in Mersin city in XX. century.

The first section of this study provided general information about the formation of Atatürk farms. The second section explained the formation of Piloğlu Farm in Tarsus and Şövalye and Tekir Atatürk Farms in Silifke and transferring the Orman Farm in Ankara, Piloğlu Farm in Tarsus, Karabasamak Farm and Orange Garden in Dört Yol, Şövalye and Tekir farms in Silifke and Baltacı and Millet farms in Yalova to treasure in 1937 under the will of Mustafa Kemal. The third section explained the transfer of farms in Tarsus and Silifke to State Agricultural Business Institution in 1938 and the audit conducted by this institution to Piloğlu and Tekir farms in 1945-1946. During this audit, inspectors prepared reports related to the cropped area in the farm, agricultural tools, transportation vehicles, forestation work and the states of the buildings and field. These report included problems in the farms and recommendations to solve these problems.

Keywords: Atatürk Farms, Mersin, Tarsus Piloğlu Farm, Silifke Şövalye and Tekir Farms.

1. Giriş

I. Dünya Savaşı sırasındaki çatışmalardan dolayı ülkedeki genç nüfus büyük oranda azalmıştır. Savaşın sona imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile de Osmanlı Devleti, yer altı ve yer üstü zenginliklerinin büyük bir kısmını itilaf devletlerinin kontrolüne bırakmak zorunda kalmıştır. Bu durum ülkede sosyal ve askeri dengeyi olumsuz etkilediği gibi ekonomik dengeyi de bozmuştur. Özellikle genç ve orta yaşta nüfusun cepheden dönmemesi tarım ve hayvancılık alanlarında verim ve kalite gibi sorunların yaşanmasına neden olmuştur.

Gazi Mustafa Kemal liderliğinde kurulan yeni Türk Devleti, ülke genelinde tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimlerden biri de Türk çiftçisine örnek teşkil edecek ve üretim alanında kalite ile birlikte verimi artıracak çiftliklerin kurulmasıdır. Milli Mücadele yıllarında Hindistan'dan Türk milletine yaklaşık 600.000 lira yardım parası gönderilmiştir. Bu paranın bir kısmı Büyük Taarruz mücadelesi için kullanılmıştır. 30 Ağustos 1922 tarihindeki zaferden sonra paranın kullanılmayan 380.000 liralık kısmı Mustafa Kemal'e teslim edilmiştir.¹

Mustafa Kemal, ülkenin yabancı bankaların hegemonyasından kurtarılması amacıyla milli bir bankanın kurulması gerektiğine inanıyordu. Bu doğrultuda verdiği emirle 26 Ağustos 1924 tarihinde 250.000 lira bütçe ile İş Bankası kurulmuştur.² Mustafa Kemal, paranın geri kalan kısmı ile ziraat alanında yatırımlar gerçekleştirmiştir. Bu yatırımlardan birisi de 1925 yılından itibaren kurulmaya başlanan Atatürk çiftlikleridir. Bu çiftliklerden ilki Ankara'da kurulmuştur. Ankara'da kurulan çiftlik bataklık ve çorak bir arazi üzerine kurulmuştur.³

Ankara'da kurulan ve daha sonra Anadolu'nun farklı bölgelerinde oluşturulan Atatürk çiftliklerinin başlıca amaçları şunlardır:

- Kurulan çiftliklerde yeni tohum türlerini denemek ve verimi bol olan tohumları çiftçilere uygun fiyatlarla dağıtmak.
- Çiftçiye tarım tekniklerini öğretmek ve bu doğrultuda kurslar açarak halkın bilinçlenmesini sağlamak.
- Hayvancılık alanında yeni ırk ve cinsleri araştırmak, bulunan hayvan cinslerinin ülke içerisinde sayısını artırarak hayvancılığı geliştirmek.
- Çiftliklerde üretilen ürünleri yine çiftliklerde işlemek.
- İşlenen ürünleri uygun fiyatlarla halka sunmak.
- Halkı kooperatifçiliğe yönlendirmek.
- İklim şartlarına uygun meyve türleri yetiştirmek. Yerli ve yabancı meyve türlerinin üretimini yapmak ve bu meyvelerin bölge halkı tarafından yetiştirilmesini sağlamak.
- Bağcılığı geliştirmek.
- Yurt genelinde ağaçlandırmaya özendirmek ve bilimsel yöntemler doğrultusunda ağaçlandırma yaparak ormanlar oluşturmak.

¹ Hasan Rıza Soyak, *Atatürk'ten Hatıralar*, Yapı Kredi Bankası A.Ş. Yayınları, Cilt 1, İstanbul 2004, s.649.

² Hakkı Naşit Uluğ, *Hemşerimiz Atatürk*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2.Basım, İstanbul 1973, s. 241-245.

³ Aktaran Yaşar Semiz, "Atatürk Çiftlikleri ve Bunların Hazineye Devri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 9, Konya 2009, s.158

• Makineli tarıma geçişi sağlamak ve çiftliklerde zirai makine ve alet üretimine yönelik atölyeler kurmak.⁴

İlk çiftlik 1925 yılında Ankara’da açılmış, bu çiftlikten sonra Silifke’de Şövalye ile Tekir, Dört Yol’da Karabasamak, Tarsus’ta Piloğlu ve Yalova’da Millet ile Baltacı çiftlikleri kurulmuştur.⁵ O dönemde arazi çok ucuz ve Türk parası da değerli olduğu için bütün çiftliklerin arazisi 100 ile 120.000 lira para karşılığında satın alınmıştır.⁶

Yukarıda adı geçen çiftliklerle ilgili literatürde bazı çalışmalar yapılsa da Mersin dâhilinde bulunan Silifke ve Tarsus kazalarındaki çiftlikler hakkında başlı başına bir araştırma yapılmamıştır. Bu makale bu alandaki boşluğu doldurması yönüyle önemli bilgiler içermektedir. Özellikle Tekir ve Piloğlu çiftliklerinin Devlet Ziraat İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından 1946-1947 yıllarında denetlenmesi sırasında müfettişler tarafından tutulan raporlarda bu çiftliklerle ilgili önemli bilgilere yer verilmiştir.

2. Tarsus ve Silifke’de Çiftliklerin Kurulması

2.1. Tarsus’ta Piloğlu Çiftliğinin Kurulması

Gazi Mustafa Kemal, 1925 yılında Latife Hanımla birlikte gerçekleştirdiği Adana-Mersin gezisi sırasında Tarsus’ta bir çiftlik kurmaya karar vermiştir. Burada kurulacak bir çiftliğin bölgede yaşayan halk için üretimde örnek teşkil edeceğini düşünmüştür.⁷

1925 yılında Akdeniz ve çevresindeki vilayetlere portakal, mandalina ve limon fidanları dağıtmak ve fenni narenciye bahçeleri kurmak amacıyla 50 dönüm üzerine Tarsus Narenciye Fidanlığı kurulmuştur.⁸ 1950 yılında Tarım Bakanlığına bağlı Tarsus’taki fidanlık arazisinden 3.960 m² herhangi bir ücret alınmadan Bakanlar Kurulu kararıyla yol yapımı için Tarsus Belediyesine devredilmiştir.⁹

Tarsus Piloğlu Çiftliğindeki arazilerin bir kısmı kış aylarında Seyhan Nehri’nde meydana gelen taşkınlardan olumsuz etkilenmekteydi. Bu durumun engellenmesi ve mahsulün korunması amacıyla 1925 yılında Giresun (Karahisar-ı Şarki) mebusu başkanlığında meclise bir önerge verilmiştir.¹⁰ Bu önergede Tarsus kazasının güneyinde bulunan bataklığın kurutulması istenmiştir. Ayrıca Tarsus’taki tarlaları Seyhan Nehri’nde yaşanan taşkınlardan korumak amacıyla bir de set yapılması talep edilmiştir. Bu önerge doğrultusunda 1927 yılında seddin inşa edilmesi için bir sözleşme imzalanmıştır.¹¹ Bu tedbirlerle çiftlik arazisi ve bölge halkı taşkınlardan korunmaya çalışılmıştır.

Çiftlikte yetiştirilen pamuğun Tarsus’ta işlenmesi amacıyla yatırımcılara arazi tahsisi gibi bazı kolaylıklar sağlanmıştır. Sağlanan bu kolaylıklar neticesinde Tarsus’ta bazı sanayi tesisleri inşa edilmiştir. Örneğin 1931 yılında Tarsus’ta, Teşvik-i Sanayi Kanunu çerçevesinde Dudu ve Meyal hanımlar 4,5 dönüm arazi üzerine pamuk ve çırçır fabrikası tesis etmek

⁴ H. Çağatay Keskinok, “Atatürk Orman Çiftliği: Kuruluşu, Sorunları ve Gelişme Seçenekleri İçin Öneriler”, Mimarlık Dergisi, S.292, Ankara 2000, s.43.

⁵ Doğan Avcıoğlu, *Türkiye’nin Düzeni-Dün-Bugün-Yarın*, Tekin Yayınları, İstanbul 1996, s. 371.

⁶ Hasan Rıza Soyak, *Atatürk’ten Hatıralar*, Cilt 2, s.685.

⁷ Yaşar Semiz, “Atatürk Çiftlikleri ve Bunların Hazineye Devri”, s.166.

⁸ CCA, 30.10.0.0. / 201.372.15. (21.08.1933)

⁹ CCA, 30.18.1.2. / 123. 70. 20. (13.09.1950)

¹⁰ CCA, 30.10.0.0. / 7.41.5. (01.02.1925)

¹¹ CCA, 30.18.1.1. / 25.50.17. (01.09.1927)

istemişlerdir. Bu doğrultuda arazi talebinde bulunmuşlardır. Onların bu talepleri 18 Mart 1931 tarihinde Gazi Mustafa Kemal'in onayı ile kabul edilmiştir.¹²

1934 yılı itibarıyla 6 adet Atatürk Çiftliği bulunmaktadır. Bunlardan Yalova'daki Baltacı ve Millet çiftlikleri zirai sanatlar ve meyvecilik alanında, Silifke'deki Tekir Çiftliği peynir ve pirinç alanında, Tarsus'taki Piloğlu Çiftliği Pirinç ve Pamuk alanında, Dört Yol'daki Karabasamak Çiftliği pamuk, pirinç ve hububat alanında diğer çiftlik de mandalina, portakal ve muz alanında faaliyet yürütmüştür.¹³

2.2. Silifke'de Şövalye Çiftliğinin Kurulması

Silifke'de Tekir Çiftliği dışında Mustafa Kemal tarafından kurulan Şövalye adında bir çiftlik daha bulunmaktadır.¹⁴ Bu çiftliğin adı birçok kaynakta geçmesine rağmen çiftliğin arazisi ve işleyişi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

2.3. Silifke'de Tekir Çiftliğinin Kurulması

Tekir Çiftliğinin kuruluş çalışmaları 1925 yılında başlamıştır. Mustafa Kemal, bir Mersin seyahati sırasında yanında oturan kişilere *"Ben bir çiftlik kurmak istiyorum ve bu çiftlikte Türk milletine örnek çiftçiliğin ne olduğunu göstermek istiyorum, var mı böyle bir yer?"* diye sorar. O sırada orada bulunanlar *"Var paşam, Silifke civarında bir çiftlik var, toprağı çok verimli, orada çiftçiliğin her branşı yapılabilir. Vergi borcu dolayısı ile hazine tarafından satılmaktadır. Burayı alırsanız bizde çok memnun oluruz"* demişlerdir.¹⁵ Mustafa Kemal, 27 Ocak 1925 tarihinde eski bakanlardan Zekai Apaydın'ın teklifi üzerine bizzat kendisi Silifke'ye gelerek bu çiftliğin kurulacağı alanı görmüştür.¹⁶ Tekir Çiftliğinin daha önceki adı Rum Bodoski Çiftliğidir. Bakımsız ve terkedilmiş olan bu çiftlik arazisi açık artırma yoluyla hazine tarafından satışa çıkarılmıştır. Bu açık artırmaya Mustafa Kemal adına Sadık Bey katılmıştır. Yapılan açık artırma sonucunda çiftlik arazisi 36.000 lira karşılığında satın alınmıştır. Tekir Çiftliği, 12.000 dönümlük bir arazi üzerine kurulmuştur.¹⁷

Bakımsız olan çiftlik arazisi satın alındıktan sonra gerekli tesisler inşa edilmeye başlanmıştır. İlk olarak o bölgede hiç rastlanmayan damı kiremit örtülü binalar yapılmıştır. Çiftliğe kanallar açılmış, çeşitli ağaçlar dikilmiş, damızlık inekler, koyunlar, atlar ve kümes hayvanları getirilmiştir. Bu hayvanlar için ahırlar inşa edilmiştir. Yurtdışından özellikle de Almanya'dan çiftlik için büyük makineler, biçerdöverler, traktörler getirilmiştir. Bu makine ve aletlerin karaya çıkarılması için Taşucu'na bir iskele inşa edilmiştir. Kıbrıs'tan kaliteli bir buğday tohumu getirilmiş ve bu tohum çiftlikte üretilerek çevredeki köylüye ekmesi için dağıtılmıştır. Sakız ve Kıbrıs adalarından kaliteli turfanda tohumu getirilmiştir. Çiftlikte yetiştirilen bakla tohumu yurdun farklı bölgelerine üretim amacıyla dağıtılmıştır. Çiftlikte ilk kez İtalya, Irak ve İran'dan getirilen çeltik tohumları ekilmiş ve İtalya'dan getirilen çeltik tohumundan büyük verim elde edilmiştir. 1929 yılında Suriye'nin Halep şehrinde inek ve boğalar getirilmiştir. Bu hayvanların getirilmesiyle çiftlikte Sığırcılık Şubesi açılmıştır. 1930

¹² CCA, 30.18.1.2. / 18.19.5. (18.03.1931)

¹³ Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 7 Teşrinisani 1934.

¹⁴ Mustafa Kılınç, "Basında Atatürk Orman Çiftliği (1925-1938)", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Ankara, Güz 2019, Sayı 100, ss.555-584.

¹⁵ Aktaran Nazmi Kal, "Önce Tarım Atatürk Çiftlikleri, 100.Ekonomik Forum", TOBB Yayınları, Ankara 2016, s.103.

¹⁶ İzzet Aslan, *Atatürk Silifke'de*, Töyko Matbaası, Ankara 1969, s. 78

¹⁷ Mehmet Önder, *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1998, s.373.

yılında Rusya'dan Gazi Mustafa Kemal'e Karagöl ırkı koyun, kuzu ve koçlar hediye edilmiştir. Bu durum üzerine aynı yıl çiftlikte Koyunculuk Şubesi açılmıştır. Bu şubelerden elde edilen deri ve yünler Ankara'ya gönderilerek orada işlenmiştir. Ayrıca çiftlikteki sulama kanalları üzerine 6 adet betondan köprü, çiftliğin içine 1 adet karakol binası, 1 adet ilkokul, 1 adet müdür lojmanı, 2 adet memur lojmanı, 2 adet ambar, makine hangarları, akaryakıt deposu, tamirhane, fırın, yemekhane, mutfak ve Susanoğlu Koyu'nda büyük bir ihracat ambarı inşa edilmiştir.¹⁸

10 Mayıs 1926 tarihinde Mersin'e gelen Gazi Mustafa Kemal, iki gün Mersin'de kaldıktan sonra Ertuğrul Yatı ile 12 Mayıs 1926 tarihinde Taşucu'na gitmiştir. Geceyi Taşucu'nda Sadık Bey'in evinde geçirdikten sonra 13 Mayıs 1926 tarihinde çiftliği ziyaret etmiş¹⁹ ve çiftlikte yapılan çalışmaları bizzat yerinde takip etmiştir. Bu ziyaret sırasında çiftliğe yeni alınan traktör vb. makinelerin hasat işlerinde nasıl kullanıldığını yerinde denetlemiştir.²⁰

20 Şubat 1935 tarihinde Gazi Mustafa Kemal, Ege Vapuru ile Taşucu'na gitmiştir. Daha sonra Silifke'de bulunan Tekir Çiftliğini ziyaret etmiş ve burada bir müddet kalmıştır.²¹ 1935 yılının Mart ayında yağın yağmur sularından dolayı Göksu çayı taşmıştır. Taşan çayın suları Silifke'deki Tekir Çiftliği ve çevre köylerde ciddi zararlara sebep olmuştur. Nitekim bu taşkından dolayı Tekir Çiftliğinde 10 hektar arpa, 30 hektar buğday, 5 hektar bakla ve 10 hektar yulaf su altında kalmıştır.²²

2.4. Çiftliklerin Hazineye Devredilmesi

Çiftlikler belli bir olgunluğa geldikten sonra Gazi Mustafa Kemal, 8 Haziran 1937 tarihinde Trabzon'dayken Başbakan İsmet İnönü'yü telefonla arayarak Atatürk çiftliklerini hazineye devretmek istediğini ifade etmiştir.²³ Üç gün sonra Hasan Rıza Soyak aracılığıyla Ankara'daki Orman Çiftliğinin, Tarsus'taki Piloğlu Çiftliğinin, Dörtöl'deki Karabasamak Çiftliği ve Portakal bahçesinin, Silifke'deki Şövalye ve Tekir çiftliklerinin, Yalova'daki Baltacı ve Millet çiftliklerinin arazi, tesisat ve demirbaşlarının yazılı olduğu listeyi meclise göndererek gerekli kanuni düzenlemenin yapılmasını istemiştir.²⁴

Tekir ve Piloğlu çiftliklerinin de aralarında bulunduğu Atatürk çiftliklerindeki cansız demirbaş, tesisat, müze, mağaza, arazi, bağ-bahçe ve fidanlık TBMM'nin 12 Haziran 1937 tarihinde İsmet İnönü başkanlığında gerçekleştirdiği oturum neticesinde hazineye aktarılmıştır.²⁵

3. Çiftliklerin Devlet Ziraat İşletmelerine Devredilmesi

1937 yılının sonlarına doğru İsmet İnönü, Başbakanlıktan istifa etmiştir. Bu durum üzerine 1 Kasım 1937 tarihinde Celal Bayar yeni hükümeti kurarak Başbakan olmuştur. 27 Aralık 1937 tarihinde Celal Bayar hükümeti tarafından ülkedeki tarım faaliyetlerinin teşkilatlı bir şekilde idare edilmesi amacıyla yeni bir kanun teklifi hazırlanmıştır. Bu kanun teklifi TBMM tarafından 7 Ocak 1938 tarihinde 3308 sayılı kanunla yasalaşmış ve 15.000.000 lira

¹⁸ Nazmi Kal, "Önce Tarım Atatürk Çiftlikleri, 100.Ekonomik Forum", s.103-104.

¹⁹ İbrahim Bozkurt, "Atatürk'ün Mersin Ziyaretleri", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 61, Ankara, Güz 2017, s. 79-110.

²⁰ Yaşar Semiz, "Atatürk Çiftlikleri ve Bunların Hazineye Devri", s.163.

²¹ CCA, 30.10.0.0. / 2.11.29. (20.02.1935)

²² CCA, 30.10.0.0. / 118.822.2. (12.03.1935)

²³ CCA, 30.10.0.0. / 2.12.3. (11.06.1937)

²⁴ CCA, 30.10.0.0. / 2.12.5. (11.06.1937)

²⁵ CCA, 30.10.0.0. / 2.12.7. (12.06.1937)

sermaye ile Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu kurulmuştur. Bu kanunun 3. maddesinde kurumun görevleri şu şekilde sıralanmıştır.²⁶

- 3308 sayılı kanunla kurumun uhdesine geçecek olan ve ileride kuruma bağlanacak olan zirai ve sınaî kurumlarını işletmek. Bu kurumların ziraat alanındaki işletme ve yetiştirme hizmetlerini yerine getirmek.

- Çiftçiye örnek ve rehber olabilecek yeni ziraat işletmeleri, fabrikalar ve atölyeler kurmak ve idare etmek.

- Kurumların bulunduğu bölgeye göre gerekli ziraat türlerini, usullerini ve sanatlarını gösterip yaymak.

- Ambar ve silo işleriyle ilgilenmek.

- Ticaret, nakliye ve kredi işlerini yerine getirmek.

1938 yılında Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu, Tarım Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerine başlayınca daha önce hazineye devredilen Atatürk çiftliklerinin bu kuruma devredilmesi kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda Tarsus'ta bulunan Piloğlu Çiftliği ve Silifke'deki Tekir Çiftliği de Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna devredilmiştir.²⁷

1935-1938 yılları arasında Tarsus ovasında çok sert bir kuraklık yaşanmıştır. Bu kuraklık nedeniyle pamuk rekoltesinde ciddi manada bir azalma meydana gelmiştir. Bu durum çiftçinin şahıslara ve bankalara olan borçlarını ödeyememesine neden olmuştur. Zor durumda kalan çiftçi banka ve şahıslara olan borçlarını ödemek için tefecilerden kısa bir vade için % 30 oranında faizle para almıştır. Bu durum çiftçilerin daha da zor duruma düşmesine neden olmuştur. 1938 yılındaki Büyük Ziraat Kongresi'nde çiftçinin mağduriyetinin Ziraat Bankası aracılığıyla giderilmesi istenmiştir.²⁸

1938 yılında Başbakanlık bünyesinde bulunan Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumunun İdare Meclisi Raporu'nda yer alan ziraat faaliyetlerinde Tarsus'taki Piloğlu ve Dörtöl'deki Karabasamak çiftliklerinin Ziraat Vekâletinden devralınmasına rağmen henüz işletmeye açılmadığı belirtilmiştir. Bu çiftliklerin faaliyete başlaması için bazı tedbirlerin alınması istenmiştir. 1938'de Tarsus'taki Piloğlu, Dörtöl'deki Karabasamak, Lüleburgaz'daki Türkgeldi ve Eskişehir'deki Çifteler çiftliklerinde ekilen ürün türleri ve ekim alanları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

²⁶ Resmi Gazete, Sayı 3807, 13 Ocak 1938

²⁷ 13.01.1938 tarihinde yayımlanan 3807 sayılı Resmi Gazetenin, Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu kanunun 5. Maddesinde “Atatürk'ün 11/6/1937 tarihli mektup ile Hazineye teberru ettiği bütün menkul ve gayrimenkul mallar ve bunlara ait hak ve vecibeler bu kanunun neşri tarihinden itibaren Devlet ziraat işletmeleri kurumuna intikal eder.” denmiştir.

²⁸ CCA, 30.10.0.0. / 229.539.8. (09.05.1938)

Tablo 1. 1938 Yılında Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna Bağlı Çiftliklerdeki Ekim Alanları

Ekilen Ürün Türü	Ekim Alanı (Dekar)
Hububat	27.718
Pamuk	6.000
Çeltik	2.000
Bakliyat, yağ vb. ürünler	2.338
Toplam²⁹	38.056

Kaynak: CCA, 30.10.0.0 / 214.450.3. (13.12.1939) tarihli arşiv belgesindeki bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır.

Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna bağlı çiftliklerin ekim alanı 1938 yılından önce 11.649 dekar iken daha sonradan bu kuruma dâhil edilen Tarsus'taki Piloğlu, Dört Yol'daki Karabasamak, Lüleburgaz'daki Türkgeldi ve Eskişehir'deki Çifteler çiftlikleriyle toplam ekim alanı 38.056 dekara çıkarılmıştır. Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna bağlı bu çiftliklerde en üst düzeyde verim alınması için gerekli tedbirler alınmış ve çeşitli teçhizatlar temin edilmiştir. Temin edilen bu teçhizatlar ile şunlar hedeflenmiştir:

- Ziraat ürünlerinde kalite ve verimi artırmak.
- İç piyasaya ürün yetiştirip ekonomik şart ve imkânlar dâhilinde piyasa dengesini sağlamak.
- Dış piyasanın talep ettiği ürünleri kendi topraklarımızda yetiştirmek.
- İhtiyaç fazlası ürünü ihraç ederek ülke ekonomisine katkıda bulunmak.
- Kaliteli ve verimi bol tohum yetiştirmek. Bu tohumları köylüye cüzi bir ücret karşılığında dağıtmak
- Bölge halkına istihdam alanı açmak.³⁰

1938 yılında Mersin vilayeti dâhilinde veteriner ve sağlık memuru sıkıntısı yaşanmıştır. Bu tarihte Mersin merkez, Tarsus ve Silifke'de toplamda 4 veteriner, Mersin ve Silifke'de de birer sağlık memuru bulunmaktadır.³¹ Bu eksik sağlık teşkilatı ile Mersin, Tarsus ve Silifke'de hayvan hastalıklarının ve ıslah işlemlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi zorlaşmıştır.

Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu, 1939 yılında Tarsus'taki Piloğlu ve Dört Yol'daki Karabasamak çiftliklerinde zirai faaliyetlere başlamıştır. Bu iki çiftlikte toplamda 5.116 dekarlık alanda ekim yapılmıştır. 1938 yılında aralarında Piloğlu Çiftliğinin de bulunduğu Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu bünyesindeki çiftliklerde 38.056 dekarlık alanın ekimi planlanmışken 1939 yılında fiilen 42.387 dekarlık alan ekilmiştir.³²

²⁹ 1939-1940 yılı ekim sezonu için nadasa bırakılmış olan 15.000 dekarlık alan bu sayıya dâhil değildir.

³⁰ CCA, 30.10.0.0. / 214.450.3. (13.12.1939)

³¹ CCA, 30.10.0.0. / 229.539.8. (09.05.1938)

³² CCA, 30.10.0.0. / 214.451.1. (18.06.1940)

Tablo 2. 1939 Yılında Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna Bağlı Çiftliklerdeki Ekim Alanları

Ekilen Ürün Türü	Ekim Alanı (Dekar)
Hububat	26.171
Pamuk	5.541
Çeltik	1.976
Bakliyat vb. ürünler	8.699
Toplam	42.387

Kaynak: CCA, 30.10.0.0 / 214.451.1. (18.06.1940) tarihli arşiv belgesindeki bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır.

1939 yılında Tarsus ve çevresinde havaların kurak gitmesinden dolayı ekilen ürünler genel olarak zarar görmüştür. Bu durum çiftçileri ekonomik yönden olumsuz etkilemiştir. Çiftçilerin 1939 yılı için devlete ödemeleri gereken 107.751,64 lira borç Bakanlar Kurulu kararı ile bir sonraki yılın ürün hasadına kadar ertelenmiştir.³³

1941 yılının yaz aylarında Anadolu'nun güney kesimlerinde sert bir kuraklık yaşanmıştır. Bu kuraklıktan dolayı Silifke'deki Tekir ve Tarsus'taki Piloğlu çiftliklerinde ekilen pamuk zarar görmüştür. Bu zarara rağmen Tarsus Çiftliği, 1941 yılını kârla kapatmıştır.³⁴ Aynı yılın kış mevsiminde aşırı yağmurdan dolayı Seyhan Nehri taşmış ve Tarsus kazasının Kefeli, Çöplü, Kocabucak ve Baharlı köylerinde 1.200 hektar arazi su altında kalmıştır. Bu araziden 400 hektarı ekili arazidir.³⁵ Yine 1941 yılının Haziran ayında Tarsus kazasına şiddetli dolu yağmıştır. Bu doludan Kızılçukur köyünde 35 ton 50 kg. üzüm, 9 ton 155 kg. koza, 3 ton susam; Alibeyli köyünde 34 ton üzüm, 6 ton 600 kg. susam 18 ton 550 kg. koza zarar görmüştür.³⁶ Temmuz ayının 5'inde bir kez daha Tarsus kazası ve çevresine dolu yağmıştır. Bu doludan Namrun nahiyesindeki Bağrueğri ve Kisecik köylerindeki 300 hektar hububat ile 20 hektarlık üzüm bağının % 30'luk kısmı zarar görmüştür.³⁷

6 Haziran 1941 tarihinde Silifke kazasına şiddetli dolu ve yağmur yağmıştır. Bu yağmurdan dolayı Yağda nahiyesindeki Kocahasanlı köyünde 548 aşılı, 1.320 aşısız harnup ve 628 zeytin ağacı yerinden sökülüştür. Ayrıca 6 adet yazlık çardak, 40 harar saman ve 280 kg. buğday zarar görmüştür.³⁸

2 Temmuz 1945 tarihinde Tarsus'taki Piloğlu Çiftliğinin bitişiğinde bulunan 11.548 dekar 936 m² hazine arazisi Maliye Bakanlığının da rızasıyla Tarım Bakanlığı bünyesindeki Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna devredilmiştir.³⁹

3.1. Piloğlu Çiftliğinin Denetlenmesi

Devlet Ziraat İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Tarsus'taki Piloğlu Çiftliğinin denetlenmesi için müfettiş Ziya Ortaç'ı görevlendirmiştir. Bu müfettiş 15 Ocak 1946 tarihinde çiftliğe

³³ CCA, 30.18.1.2. / 87.70.10. (19.07.1939)

³⁴ CCA, 30.10.0.0. / 214.452.6. (31.10.1942)

³⁵ CCA, 30.10.0.0. / 118.834.4. (14.02.1941)

³⁶ CCA, 30.10.0.0. / 118.835.13. (17.07.191)

³⁷ CCA, 30.10.0.0. / 118.835.32. (16.09.1941)

³⁸ CCA, 30.10.0.0. / 118.835.32. (16.09.1941)

³⁹ CCA, 30.18.1.2. / 108.42.4. (02.07.1945)

giderek teftiş etmiş ve çiftlikle ilgili raporunu Genel Müdürlüğe göndermiştir. Raporda Piloğlu Çiftliği ile ilgili şu görüşlere yer verilmiştir.⁴⁰

Çiftlikteki Tarım Faaliyetleri: 1946 yılı için ekilmesi planlanan 3.515 dekarlık alanın ancak 3.185 dekarlık alanı ekilebilmiştir. Arazilerin tümünün ekilememesinin başlıca nedeni havanın kurak gitmesi ve mevcut üç traktörden ikisinin bozuk olmasıdır. Bir daha bu tür aksaklıkların yaşanmaması için müfettiş Ziya Ortaç, çiftlik idaresine bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Bu tavsiyeler;

- Tarlaların ekim için iyi hazırlanması ve derin hafriyattan kaçınılması,
- Ekilecek tohumların tecrübeleri yapılmadan ekilmemesi ve kışlık ekime mutlaka Kasım ayından evvel başlanması,
- Pamuk ile susam tarlalarının iyice tava getirilmeden ekilmemesi,
- Çapa işlerinin ücretleri yüksek amele kuvvetleriyle değil teknik vasıtalarla yapılması,
- Sulama ihtiyacının karşılanması için gerekli motor ve aletlerin bir an evvel tedarik edilmesi,
- Sık sık bozulup tamire ihtiyaç duyan eski makine ve aletlerin kullanılmaması, bunların yerine imkânlar dâhilinde yenilerinin alınması.

Çiftlikteki Hayvancılık Faaliyetleri: Çiftlikte boğa, inek, tosun ve dana olmak üzere toplamda 127 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanlar daha çok Güney Anadolu Kırmızısı cinsinden sığırlardır. 1945 yılında bu hayvanlarda abortus hastalığı görülmüş ve yapılan tahliller sonucunda hasta olanlar tecrit edilerek Dört Yol Çiftliğine sevk edilmiştir. Bu hastalıktan dolayı 1945 yılında ancak 27 baş inek sağlanabilmiş ve bu ineklerden toplamda 23.231 kg. süt elde edilmiştir. Elde edilen sütün 694 kg. satılmış ve geri kalan sütün 934,450 kg. tereyağı ve 1.115 kg. yağsız peynir imal edilmiştir.

Hayvanların yem ihtiyaçları Tarsus Çiftliğinin önemli giderleri arasında yer almıştır. Bu giderlerin asgariye düşürülmesi için çayırın ıslah edilmesi, bu çayırlara geniş miktarda yonca ve hayvan pancarı ekilmesi tavsiye edilmiştir.

Çiftlikteki Ziraat Aletleri ve Nakil Vasıtaları: Piloğlu Çiftliğinde üç adet traktör bulunmaktadır. Bu traktörlerden ikisi aşırı derece yıpranmış durumdadır. Traktörler bu sebepten dolayı fazla akaryakıt yakmakta ve tamirlerine yüksek meblağlar ödenmektedir. 1945 yılında 3.185 dekarlık alanda çalışmış olan bu traktörlere tamir ücreti olarak 7.400 lira gibi yüksek bir meblağ harcanmıştır. Bu durum çiftlikteki eskimiş traktörlerin yenileri ile değiştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Piloğlu Çiftliğinde 1945 yılı itibarıyla herhangi bir hasat aracı bulunmamaktadır. Çiftlikteki mahsulün hasadı için çevre köylerde bulunan orak ve makinelere dekar başına 100 ile 120 kuruş ödenmiştir. Çiftlikte üç traktör dışında bir adet Ford marka kamyon, bir adet iki tekerlekli manda arabası ve beş çift at arabası bulunmaktadır.

Çiftlikteki Binaların Durumu: Çiftlik içerisinde 1 adet idare binası bulunmaktadır. Bunun yanında çiftlikte ambar, ahır, hangar, işçi yatakhane, fırın, mutfak, yemekhane ve akaryakıt deposu gibi binalar da bulunmaktadır. Akaryakıt deposunun çiftlikteki binaların tam merkezinde olması tehlike arz ettiğinden bu deponun binalardan uzak bir yere taşınması

⁴⁰ CCA, 30.10.0.0. / 216.459.5. (25.02.1947)

müfettiş tarafından istenmiştir. Ayrıca çiftlikte çalışan memurların ikamet etmesi için iki adet lojmanın da yapılması talep edilmiştir.

Seyhan Nehri'nin taşma ihtimaline karşı çiftlik arazisi içinde bir kısım araziye set ve hendekler inşa edilmiştir. İnşa edilen bu set ve hendekler zamanla yıprandığı için bir an evvel tamir edilmesi istenmiştir.

Çiftlikteki Ağaçlandırma Faaliyetleri: Piloğlu Çiftliğine 1940'lı yılların başında okaliptüs fidanları dikilmiştir. Sonraki yıllarda hazırlanan raporlarda okaliptüs ağaçlarının iyi netice verdiği belirtilmiştir. Çiftlikte meyve bahçesi vücuda getirmek için daha önceleri teşebbüste bulunulmuş ise de toprağın alt kısmının tamamen çorak olmasından dolayı başarılı olunamamıştır.

Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu, 10 Ağustos 1946 tarihinde Tarsus Çiftliğinin denetlenmesi için bir kez daha müfettiş Ziya Ortaç'ı görevlendirmiştir. Müfettiş ikinci teftişi sonrasında hazırladığı raporda Piloğlu Çiftliği ile ilgili şu görüşlere yer vermiştir:

Çiftlikteki Tarım Faaliyetleri: Çiftlikte 3.185 dekarlık alan ekilmiştir. Ekilen bu arazinin büyük çoğunluğu Seyhan Nehri'nin taşması sonucunda sular altında kalmıştır. Bu taşkından dolayı 200 dekar buğday, 50 dekar arpa, 450 dekar yulaf, 65 dekar keten tamamen harap olmuş ve hiçbir mahsul alınamamıştır. 1.200 dekar pamuğun 600 dekarını da sular tamamen tahrip etmiştir. Bunun 450 dekarı ikinci defa ekilmek suretiyle zararın telafisine gidilmiştir.

Çiftlikteki Hayvancılık Faaliyetleri: Çiftlikte yetiştirilen büyükbaş hayvanların ekseri Güney Anadolu Kırmızısı cinsinden sığırlardır. Bu sığırların adedi 184'tür. Sığırlar arasında bulunan 54 inekten 49.272,5 kg. süt sağılmıştır. Bu sütlerden 396 kg. satılmış, geriye kalan 48.876,5 kg. da kremaya dönüştürülerek 2.123,250 kg. yağ ve 3.388 kg. yağsız peynir imal edilmiştir.

11 Aralık 1946 tarihinde Tarsus Piloğlu Çiftliğini inceleyen Umum Müdürlük Ziraat Servisi Şefi Acar Uzgiden, Tarsus Çiftliğiyle ilgili bir rapor hazırlamıştır. Raporda çiftlikle ilgili şu görüşlere yer verilmiştir.

Çiftlikteki Tarım Faaliyetleri: 1947 yılı kışlık ekimi için 1.665 dekar alan ayrılmıştır. Ayrıca Tarsus'ta yeni ekilmeye başlanan keten tohumunun 100 dekarlık alana ekilmesi istenmiştir. Yazlık ekimler için 2.260 dekar arazi hazırlanmıştır. Çiftliğe yeni dâhil edilen araziden de 1.000 dekarlık alan ekim için hazırlanmıştır.

Çiftlikteki Hayvancılık Faaliyetleri: 1946 yılında dört sığırdan abortus hastalığı tespit edilmiştir. 20 baş sığır sakat ve kısır olduğu için, 56 baş sığır da abortus hastalığına yakalanma ihtimali bulunduğu için satılması planlanmıştır.

Çiftliğin Ticari Durumu: Çiftliklerde yetiştirilen ürünlerin alım-satımı ile ilgilenen kurum Ticari İşletmeler Müessesesidir. Bu kurumun Mersin'de bir bürosu bulunmaktadır. Bu büro satış işlemlerine gereken önemi vermediği için Piloğlu Çiftliği bazı satışlarda zarar etmiştir. Örneğin 1946 yılında çiftlikte yetiştirilen soğanların uzun süre alıcı tarafından teslim alınmaması soğanların hayli fire vermesine neden olmuş ve bu zarar çiftlik kasasından çıkmıştır.

1950 yılında Devlet Üretme Çiftlikleri kurulunca kapatılan Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna bağlı Tarsus Piloğlu Çiftliği, Tarım Bakanlığının talebi üzerine 12 Mayıs 1950 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla tasfiye edilmiştir.⁴¹

3.2. Tekir Çiftliğinin Denetlenmesi

Devlet Ziraat İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 1945 yılında Silifke'deki Tekir Çiftliğinin denetlenmesi için müfettiş Suphi Şarabi'yi görevlendirmiştir. Bu müfettiş çiftliğe giderek teftişte bulunmuş ve çiftlikle ilgili raporunu 13 Mart 1946 tarihinde Genel Müdürlüğe göndermiştir. Raporda Tekir Çiftliği ile ilgili şu görüşlere yer verilmiştir:⁴²

- Çiftliğin muhasebe kayıtlarının düzgün tutulmadığı, yekûnların kurşun kalemle yazıldığı, cari ve diğer bazı hesap kayıtlarının yılın altıncı ayından itibaren işlenmediği, alacakların tahsiline ve borçların ödenmesine yönelik bir çalışma planının olmadığı,

- Mahalli seyahatler için müdür müstahdeminin hiçbir ölçüye tabi tutulmadığı ve kasadan fazla para harcandığı,

- Sabit kıymetlerde yer alan alet ve eşyanın Devlet Ziraat İşletmeleri Umum Müdürlüğünün emri ve rızası olmadan hurdaya ayrıldığı,

- Vergi tahakkuklarında hatalar yapıldığı,

- Yapılan alım-satım işlerinde sözleşme yapılmadığı,

- Teslim muameleleri tamamlanmayan faturalar üzerinden ödemeler yapıldığı,

- Memur ailelerinden hastalananlara çiftlik revirinden ücretsiz ilaç verildiği,

- Çiftliğin ihtiyacı için piyasadan alınan maddelerin memurlara ve müstahdemlere ucuz fiyatlarla satıldığı tespit edilmiştir.

Yukardaki açıklamalardan da görüldüğü üzere 1945 yılında Tekir Çiftliğinin işleyişinde ciddi sıkıntılar göze çarpmaktadır. Bu sıkıntılar, 21 Mart 1946 tarihinde Devlet Ziraat İşletmeleri Umum Müdürlüğü tarafından 76 sayılı emirle çiftlik idaresine tebliğ edilmiştir.

Devlet Ziraat İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 25 Mayıs 1946 tarihinde Silifke'deki Tekir Çiftliğinin bir kez daha denetlenmesi için müfettiş Ziya Ortaç'ı görevlendirmiştir. Ziya Ortaç, Tekir Çiftliği ile ilgili raporunda şu görüşlere yer vermiştir.⁴³

Çiftlikteki Tarım Faaliyetleri: 1946 yılında Tekir Çiftliğinde ekimi yapılan arazi 3.364 dekadır. Bu arazinin hasadına 18 Mayıs 1946 tarihinde başlanmış ve 4 Ağustos 1946 tarihinde son verilmiştir. Elde edilen mahsul geçmiş yıllara nazaran daha iyi olmasına rağmen hasılat istenilen seviyede olmamıştır. Bu durumun sebeplerini müfettiş Ziya Ortaç, dört madde ile Devlet Ziraat İşletmeleri Umum Müdürlüğüne bildirmiştir. Bunlar:

- Çiftliğin bulunduğu yer ve iklim şartlarına göre hasat işlemlerinin en fazla 40 günde bitirilmesi gerekirken bu süre 70 güne kadar uzatılmıştır. Bu durum mahsulün önemli bir kısmının tarlalara dökülmesine neden olmuştur.

- Tarlalardaki yabancı otlar zamanında iyi temizlenmediği için 200 dekar civarında arazide hasat yapılamamıştır.

- Ekim ayında toprağın ıslaklığına dikkat edilmeden, kalitesi düşük tohum çamura atılmıştır. Bu durum tohumun küflenmesine ve veriminin düşmesine sebep olmuştur.

⁴¹ CCA, 30.18.1.2. / 122.44.11.(12.05.1950)

⁴² CCA, 30.10.0.0. / 216.459.5. (25.02.1947)

⁴³ CCA, 30.10.0.0. / 216.459.5, s.16 (25.02.1947)

- Tarlalar iyi sürülmediğinden çapa amelesi ekine gerekli dikkati ve ihtimamı göstermemiştir. Bu düzensizlik verimi olumsuz etkilemiştir. Nitekim 200 dekarlık bakla tarlasından 4 ton arpa hasat edilmiştir.

Çiftlikteki Hayvancılık Faaliyetleri: 1946 yılında Tekir Çiftliğindeki büyükbaş sığırların cinsi Güney Anadolu Kırmızısıdır. Çiftlikte 201 baş sığır mevcuttur. Bu sığırlardan 64 tanesi sağım için elverişlidir. Sağılan ineklerden 1946 yılının Ağustos ayına kadar 56.693 kg. süt sağılmıştır. 1945 yılı ile karşılaştırıldığında hayvan başına 135 kg. fazla süt alınmıştır. İneklerden sağılan 56.693 kg. süttten 2.582,5 kg. tereyağı ve 1.016 kg. yağsız peynir imal edilmiştir.

Tekir Çiftliğinde erkek ve dişi olmak üzere muhtelif yaşlarda 2.179 küçükbaş hayvan mevcuttur. Bu hayvanlardan 446 adet koyun sürünün ıslahı için satışa çıkarılmıştır. Çiftlikteki 1.300 koyundan 21 Mayıs 1946 tarihinde 17.649 kg. süt sağılmış ve bu süttten 2.885 kg. yağlı peynir, 243 kg. tereyağı imal edilmiştir. 1946 yılında çiftlikte 1 adet kamyon, birden fazla traktör ve biçerdöver bulunmaktadır.

15 Ekim 1946 tarihinde Umum Müdürlük Ziraat Servisi Şefi Acar Uzgiden'in Tekir Çiftliğiyle ilgili hazırladığı raporda çiftlikle ilgili şu bilgilere yer verilmiştir.

- 1946 yılı için ekimi planlanan 3.450 dekarlık alanın tümü ekilememiş, ancak 2.573 dekarlık alan ekilebilmiştir.

- Kışlık hububatın hasadına başlanmış olup hasat edilen arpadan dekar başına 165 kg. arpa alınmıştır.

Yine Umum Müdürlük Ziraat Servisi Şefi Acar Uzgiden'in 13 Aralık 1946 tarihinde Tekir Çiftliği ile ilgili hazırladığı raporda şu bilgilere yer verilmiştir.

- 1947 yılı için ekimi planlanan 2.753 dekarlık alanın tamamında ekim yapılmıştır.
- Ekim yapılan bölgede havalar kurak gittiği için çiftlik müdürünün emriyle 200 dekarlık alan sulanmıştır.
- Gelecek yıllarda çiftliğe ekilmesi planlanan tohumlardan bazıları çiftlik arazisinde denenmiştir.

Çiftlikteki Binaların Durumu: Çiftlik içinde idare binası, ambar, mutfak, yemekhane, işçi yatakhane ve ahırlar bulunmaktadır. Bu binaların geneli bakımsız durumdadır. Örneğin idare binasının odaları ve koridorları yağın bir yağmur esnasında tamamen ıslanmıştır. Yine ambar, mutfak ve işçi yatakhanesinin camları kırılmış ve yerlerine yenileri takılmamıştır.

3.3. Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumunun Mersin Bürosu

1946 yılının Temmuz ayı sonuna kadar büronun kasasında bulunan meblağ 17.598,55 liradır. Devlet Ziraat İşletmeleri Mersin Bürosunun 1946 yılında yaptığı şarap satışlarında 1945 yılına nazaran azalma tespit edilmiştir. Bu azalmanın sebepleri;

- 1945 yılında Silifke'deki Tekir Çiftliğinin şaraplarına sadece Tekel İdaresi şarapları rakip iken 1946 yılında birçok özel firma şarap üretip piyasaya sürmesi,
- Piyasaya yeni çıkan firmaların bayilere büyük kolaylıklar ve avantajlar sunması,
- Mersin'deki şarap üreticilerinden Şemsi İşbaşaran'ın piyasaya ucuz şarap sürmesidir.⁴⁴

⁴⁴ CCA, 30.10.0.0. / 216.459.5, s.16 (25.02.1947)

Sonuç

Gazi Mustafa Kemal liderliğinde kazanılan Kurtuluş Savaşı neticesinde Türk Devleti siyasal bağımsızlığını kazanmıştır. Siyasal bağımsızlıktan sonra ülkenin her yönden gelişimini sağlamak amacıyla bazı faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetlerden biri de 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir’de gerçekleştirilen İktisat Kongresi’dir. Bu kongrede Gazi Mustafa Kemal, “Siyasi ve askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun, iktisat zaferleriyle taçlandırılmazlarsa elde edilen zaferler sürüp gidemez, az zamanda söner.” demiştir. Gazi Mustafa Kemal, bu sözüyle ekonomik bağımsızlığın da siyasal bağımsızlık kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

Ülkenin ekonomik anlamda kalkınmasını sağlamak, tarım ve hayvancılığı geliştirmek amacıyla 1925 yılında Ankara’da Orman Çiftliği kurulmuştur. Bu çiftliğe benzer çiftlikler daha sonra Mersin vilayeti dâhilinde Silifke ve Tarsus’ta, Dört Yol ve Yalova gibi yerlerde de kurulmuştur. Çiftlikler kurulurken daha çok bataklık ve çorak araziler seçilmiştir. Bu araziler ıslah edilerek ülke ekonomisine kazandırılmıştır.

Mersin vilayetinin Tarsus ve Silifke kazalarında kurulan Piloğlu ve Tekir çiftlikleri bölge halkının tarım ve hayvancılık alanında bilinçlenmesini sağlamıştır. Ayrıca bu çiftliklerde tohum ıslah çalışmaları yapılmış ve tarımda makineleşmeye gidilmiştir. Çiftliklerde üretilen zirai ve hayvansal ürünler yine çiftliklerde kurulan tesisler aracılığıyla işlenmiştir. İşlenen bu ürünler uygun fiyatlarla halkın hizmetine sunulmuştur. Bu durum hem ülke ekonomisini canlandırmış hem de dışa bağımlılığı azaltmıştır.

KAYNAKLAR**Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi Belgeleri**

- CCA, 30.10.0.0. / 2.11.29. (20.02.1935)
CCA, 30.10.0.0. / 214.450.3. (13.12.1939)
CCA, 30.10.0.0. / 214.451.1. (18.06.1940)
CCA, 30.10.0.0. / 118.822.2. (12.03.1935)
CCA, 30.10.0.0. / 118.834.4. (14.02.1941)
CCA, 30.10.0.0. / 118.835.13. (17.07.191)
CCA, 30.10.0.0. / 118.835.32. (16.09.1941)
CCA, 30.10.0.0. / 2.12.7. (12.06.1937)
CCA, 30.10.0.0. / 2.12.3. (08.06.1937)
CCA, 30.10.0.0. / 2.12.5. (11.06.1937)
CCA, 30.10.0.0. / 201.372.15. (21.08.1933)
CCA, 30.10.0.0. / 214.452.6. (31.10.1942)
CCA, 30.10.0.0. / 216.459.5. (25.02.1947)
CCA, 30.10.0.0. / 229.539.8. (09.05.1938)
CCA, 30.10.0.0. / 7.41.5. (01.02.1925)
CCA, 30.18.1.1. / 25.50.17. (01.09.1927)
CCA, 30.18.1.2. / 122.44.11. (12.05.1950)
CCA, 30.18.1.2. / 123.70.20. (13.09.1950)
CCA, 30.18.1.2. / 18.19.5. (18.03.1931)
CCA, 30.18.1.2. / 87.70.10. (19.07.1939)
CCA, 30.18.1.2. / 108.42.4. (02.07.1945)

Araştırma ve İnceleme Eserler

Aslan, İzzet, *Atatürk Silifke’de*, Töyko Matbaası, Ankara 1969.

Avcıoğlu, Doğan, *Türkiye’nin Düzeni-Dün-Bugün-Yarın*, Tekin Yayınları, İstanbul 1996.

Bozkurt, İbrahim, “Atatürk’ün Mersin Ziyaretleri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 61, Ankara Güz 2017.

Kal, Nazmi, “Önce Tarım Atatürk Çiftlikleri, 100.Ekonomik Forum”, TOBB Yayınları, Ankara 2016.

Keskinok, H. Çağatay, “Atatürk Orman Çiftliği: Kuruluşu, Sorunları ve Gelişme Seçenekleri İçin Öneriler”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı 292, Ankara 2000.

Kılınç, Mustafa, “Basında Atatürk Orman Çiftliği (1925-1938)”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 100, Ankara 2019.

Önder, Mehmet, *Atatürk’ün Yurt Gezileri*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1998.

Semiz, Yaşar, “Atatürk Çiftlikleri ve Bunların Hazineye Devri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 9, Konya 2009.

Soyak, Hasan Rıza, *Atatürk’ten Hatıralar*, Yapı Kredi Bankası A.Ş. Yayınları, Cilt 1, İstanbul 2004.

_____, Hasan Rıza, *Atatürk’ten Hatıralar*, Yapı Kredi Bankası A.Ş. Yayınları, Cilt 2, İstanbul 1973.

Uluğ, Hakkı Naşit, *Hemşerimiz Atatürk*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1973.

Gazeteler

Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 7 Teşrinisani 1934.

Resmi Gazete, Sayı 3807, 13 Ocak 1938